proLékaře.cz | 13.11.2026

Zvečnená spomienka na profesora Cigánka

V januári 2004 som predniesol nekrológ na svojho učiteľa, vynikajúceho vedca svetového mena profesora MUDr. Leodegara Cigánka, DrSc., a zhrnul jeho výnimočné profesné curriculum vitae. Začiatkom tohto roku by sa dožil 90 rokov. Sledujúc a upozorňujúc na plíživo sa roztvárajúcu zaprášenú priepasť ignorácie a zabúdania osobností česko-slovenskej provencie vo všetkých oblastiach ľudskej činnosti získal som plnú podporu výboru Slovenskej neuropsychiatrickej spoločnosti ako i Prezídia Slovenskej lekárskej spoločnosti (SLS) na etablovanie medaily prof. Cigánka a jednomyseľné odsúhlasenie jej prvého udelenia pani prof. MUDr. Soni Nevšímalovej, DrSc. Súbežne rovnako vyvíjam aktivity, aby sa jeho meno ocitlo v tzv. Dvorane slávy SLS, zatiaľ zahŕňajúcej vyše 10 najvýznamnejších domácich vedcov počnúc prof. Niederlandom.

Parciálna repetícia: vo vydavateľstve Slovenskej akadémie vied v r. 1961 vyšla 152-stranová monografia Leodegara Cigánka – Die elektroencephalographische Lichreizanwort der Menschlichen Hirnrinde, ktorá spolu s priekopníckymi prácami v oblasti evokovaných potenciálov viedla k unikátnemu svetovému oceneniu – v r. 1982 s 524 citáciami v Current Contens sa stal prof. Cigánek svetovým citačným klasikom. Od r. 1968 do r. 1991 viedol II. neurologickú kliniku LF UK v Bratislave vo vtedy novej nemocnici na Kramároch a zo skvelého neurofyziologického teoretika-vedca sa stal uznávaný špičkový klinik. Jeho nesmierna pracovitosť, pružná adaptibilita a priam oduševnelá zanietenosť ho pobádali nielen k vytvoreniu moderného modelu klinického pracoviska, v ktorom čelil tzv. dvojrezortnosti – skĺbil um a tvorivý potenciál ako školských tak zdravotníckych pracovníkov, ale aj príkladnému dôkazu, že aj v scestne nastolenom ideologickom režime sa dá niečo dosiahnuť. Jeho tiché, sústredené listovanie hrubého originálneho „šalabastru" EEG počas vizít bolo „pauzou" vizitu síce predlžujúcou, ale zároveň lekciou neomylného znalca „biorytmu" mozgu. Málokto vedel, že jeho poctivosť a precíznosť až „pseudopsychastenického" koloritu sa odrážala aj pri skúšaní medikov z neurológie – pri každej z otázok si robil záznam o tvoriacej sa známke číslo s desatinnou čiarkou. Dostal som do daru jeho plochú sklenenú mištičku, na dne ktorej boli vygravírované EEG vlnky a do ktorej si strúhal svoje ceruzky. Mal ustavičné organizačne-klinické plány, ako aj námety odborne-vedecké. Okrem znamenitej monografie Evokované potenciály a ich využitie v klinickej praxi (Martin, Osveta 1991) sa zmieňoval aj o projekte venovanému epilepsii, ktorý však nestihol realizovať. Starostlivo si vyberal spolupracovníkov a bol im vzorom a logicky prirodzenou autoritou. Okrem zásadných vstupov do problematiky stanovovania klinickej smrti v začínajúcich transplantačných programoch v spolupráci s anesteziologicko-resuscitačnými, ale i juristickými kolegami úzko spolupracoval so všetkými zdravotníckymi kolektívmi zaoberajúcimi sa zdravým i chorým mozgom. Unikátnymi navrhovanými a neurochirurgicky realizovanými trajektóriami cez hipokampus u temporálnej epilepsie predvídal reštauráciu novodobej neuropsychiatrie. Navonok krajne asketický a priliehavo i jemne astenický vzhľad a vystupovanie prof. Cigánka zdanlivo vylučovalo iné ako medicínske záujmy. Ale v skutočnosti bol neobyčajne vtipným a pohotovým „parťákom" a opakovane na rôznych spoločenských akciách v uvoľnej bezprostrednosti dokázal vyrozprávať skvelé vtipy často aj s trefnou vulgárnejšou pointou, kedy všetkých nečakane prekvapil. Denne počúval a sledoval dianie vo svete a konfrontoval správy rádia či televízie „domáce" s tými „militaristickými" a mal ucelený, žiadnou propagandou neovplyvniteľný názor na vývoj politickej situácie. Tí doslovne prezieraví a múdri vtedajší „akademici" hoci stranícky podkutí si vedeli vážiť aj takéhoto nestraníckeho kolegu a dávali mu priestor, lebo pochopili, že len rýdza odbornosť umožní relatívne malej krajine – vtedy Československej republike – reputáciu a zaručí globálne i medicínsky rozvoj a prevenciu zdravia jej občanov.

Keby sa pán profesor mohol na okamih „zobudiť" a videl by, kam sa dostala Wienerova myšlienka kybernetiky, ako sa rozvinula a stala nepostrádateľná počítačová technika, na začiatku rozvoja ktorej v Ústave bioniky vehementne stál, žasol by. I tak anticipoval počítačové algoritmy vyšetrovacích postupov, ale čo je nesmierne pozoruhodné, že nedopustil deklináciu precíznej a prioritnej anamnézy ako prvotného zdroja informácií o neurologickom pacientovi. Vedel ťažiť z overenej konzervatívnej klinickej praxe a dokázal ju napojiť na rysujúce sa moderné technologické postupy, dnes neraz zvádzajúce k neprípustnému alibizmu či predčasnej rutine. To sú iba niektoré príklady jeho neobyčajného citu a kombinácie intelektu, vysokej inteligencie a originálnej kreativity.

Profesor Cigánek si vážil kolegov. Jeho prioritné práce pochádzali z jeho vlastnej dielne, ale mnohé kľúčové publikácie (v spolupráci s neurochirurgami, psychológmi a vlastnými spolupracovníkmi) umožnili aj im „byť pri tom". Spomínam na príhodu, kedy (v dobách bez CT, MR) samotný objektívny nález mal významnú výpovednú hodnotu: pozval raz samotného akademika Černáčka, aby osobne objektívne vyšetril spornú pacientku. Ešte dnes si pamätám na tenučké červenkasté pruhy po dôkladnom vyšetrení tzv. brušných reflexov, o jemnú poruchu, ktorých sa jednalo predovšetkým.

Ľudské, t.j. povahové a charakterové, vlastnosti pána profesora obtočené jeho nevšednou medicínskou múdrosťou a ovenčené jeho skúsenosťami a schopnosťami bez váhania využívať všetko nové (ako by asi reagoval na nuancie súčasných možností, napríklad funkčnej MR?), schopnosť sa naďalej vzdelávať a podporovať tých, ktorí sa postavia do šíku za ním – vytvorili z tejto postavy „domácej" medicíny legendárnu osobnosť, na ktorú sa nedá, ale predovšetkým nesmie zabudnúť.

Prof. MUDr. Leodegar Cigánek, DrSc., sa dopracoval nepochybne k tomu najťažšiemu, i keď triviálne znejúcemu – zmyslu života. Vypĺňa najpodstatnejšiu položku z rôznych interpretácií chýrneho Carpe diem. Jeho odkaz v podobe plodov práce sú trvalým prínosom a zároveň nehynúcim príkladom jedinečnosti, pokroku a antidogmatického prístupu k jestvujúcim problémom. Aj preto táto spomienka na neho, aj preto medaila s jeho menom a uvedenie do Dvorany slávy na pôde SLS. Profesor Cigánek je práve ideálnym modelom onoho Carpe diem, ktorého denné húževnaté napĺňanie dospelo k večnému opusu v oblasti neurovied.

prof. MUDr. Peter Kukumberg, PhD.
prednosta II. neurologickej kliniky
LF UK a UN Bratislava